

Tomi Reich

Tordai emlékek

Filozófia

Lehettem körülbelül hét éves amikor először hallottam azt a szót hogy "filozófia". Fogalmam sem volt hogy mit jelentett. Anyámhoz fordultam és megkérdeztem: "Mami, mi az hogy filozófia?" Mami gondolkodott néhány másodpercet, majd így válaszolt: "Tudod fiam, ez egy nagyon bonyolult dolog. Ezt nem lehet csak úgy kapásból megmagyarázni. Aztán te úgysem értenéd meg, mert még túl fiatal vagy. Majd megnősz és mikor nagy leszel, meg fogod érteni." Mondanom sem kell hogy ez a válasz egyáltalán nem elégített ki.

Apámhoz fordultam a kérdéssel. Érdekes, ugyanazt a választ kaptam tőle is ! "Ezek biztosan összebeszéltek mert nem akarják hogy tudjam hogy mi az a filozófia!" – így morfondíroztam magamban.

De vajon mi lehet? Talán valami varázs szó ami megnyit egy titkos kapút ? (mint az "Ali Baba és a negyven rabló"-ban). Vagy valami ami az emberi test intim részeivel kapcsolatos ? "Nem baj", mondtam magamban, "nemsokára itt a nyári vakáció, akkor majd utazunk Marosvásárhelyre, ott majd megkérdezem a nagybácsikat, nagynéniket, ők majd megmondják nekem az igazat!"

Marosvásárhelyre csakugyan elutaztunk, a kérdést feltettem, de sajnos a válasz nem hozott semmi újat számomra. "Ez nem lehet véletlen hogy mind ugyanazt mondják!", mondtam magamban. "Ez egy összeesküvés! Ellenem! Csak tudnám hogy miért? Hiszen én nem tettem semmi rosszat!"

Nagyon lehangolt voltam egy ideig, de aztán elhatároztam hogy végire járok a dolognak! És csakugyan, egy szép nap zseniális ötletem támadt: Szóval, mi az a filozófia? Hát ez nagyon egyszerű:

Volt egyszer egy ember akinek Filozó volt a neve. Ennek az embernek volt egy fia. És mivelhogy a Filozónak volt a fia, mindenki úgy nevezte hogy Filozófia. Hát kérem, ez a filozófia!

Egyszerű, nem?

Dege bácsi

A múlt század negyvenes vagy ötvenes éveiben, ha valaki végig sétált kis városunk főutcáján, már messziről megláthatott egy cégtáblát amelyre nagy, aranszinű betűkkel fel volt írva:

DEGE ANTAL
TINICHIGIU
BÁDOGOS

Bent, a műhelyben, szörnyű zűrzavar közepette, ott dolgozott, szorgoskodott, a tulajdonos akit mindenki csak Dege bácsinak szólított.

Lehettem talán tizenkét éves amikor megismertem. Már nem volt fiatal. Jó ötvenesnek néztem. Magas volt, szélesvállú, izmos. Nagy bajusza volt és kék szemei, amelyek mindig könnyesek voltak. Nem, Dege bácsi nem volt sírós természetű, csak részeg! Mindig! De a munkáját végezte pontosan, lelkiismeretesen és amit a kliens megrendelt, az mindig idejében kész volt.

Dege bácsinak egyetlen fia volt, a Miklós. Ő is ott dolgozott a bádogos műhelyben. Harminc éves lehetett: magas, szélesvállú, izmos, kék szemű, mint az apja. Sajnos az iszákosságot is örökölte.

A Dege bácsi műhelye elég nagy volt és egy része mindig ki volt adva bérbe. Azokban az években Gyula bácsi volt a bérlő. Gyula bácsi a Tibinek volt a nagybátyja, Tibi meg az én legjobb barátom volt. "Hivatalosan", Gyula bácsi lakatos és esztergályos volt, de főleg bicikli javításokat vállalt. Az akkori biciklik bizony elég silányak voltak, úgy hogy Gyula bácsinak akadt munkája bőven. Tibinek is volt biciklijje, meg nekem is, tehát mi is a Gyula bácsi kliensei voltunk.

Egy szép nap, mikor éppen nála voltunk, Dege bácsi oda jött és megkérdezte hogy tudjuk-e a Miatyánkot és a Hiszekegyet? Erre Gyula bácsi közbe lépett és megmagyarázta neki hogy mi nem vagyunk keresztények, tehát nekünk ezt nem kell tudni. Dehát Dege bácsi nem tágitott és ott helyben ledarálta a Miatyánkot és a Hiszekegyet elejétől végig. Aztán a lelkünkre kötötte hogy tanuljuk meg, kívülről, mind a kettőt, mert ha mégegyszer jövünk, ő ki fog hallgatni.

Ezek után visszatért a munkájához. Miközben dolgozott, gyakran énekelt mindenféle népdalokat, de volt egy, amit különösen kedvelt. Már nem emlékszem a dalra, csak erre az egy sorra, a refrénből:

"Itt nyugszik egy jó borivó magyar gyermek..."

Így teltek Dege bácsi napjai, munkálkodva, dalolva, és mikor nem látta senki, jó nagyokat húzott a pálinkás üvegből.

A szép, meleg, nyári napokban, gyakran jártunk az Aranyosra, fürödni, úszni. A társaság mindig ugyanaz volt: Gyula bácsi meg a lánya Jutka, Miklós, Tibi, meg én.

A fürdőruhát már otthon felvettük, úgy hogy mikor elérkeztünk az Aranyosra, csak le kellett vetni az inget meg a nadrágot és úsgyé, be a vízbe! Egy jó órát úszkáltunk, utána ki a partra, a forró homokba. Aztán tüzet raktunk, szalonnát sütöttünk, amit jó étvággyal megettünk, kenyérral, paradicsommal, vörös hagymával. Aztán napoztunk, kártyáztunk, vicceket meséltünk. Az élet szép volt.

Ez így ment, éveken keresztül, minden nyáron.

Egy szép, őszi nap, szomorú hírt kaptunk: Miklós barátunk meghalt. A sok alkohol tönkre tette a máját. Rengetegen jöttek a temetésre, hiszen kis városunkban majdnem mindenki mindenkit ismert. Persze, mi is jelen voltunk: Gyula bácsi, Jutka, Tibi, meg én. Aztán vége volt a temetésnek, az emberek szétszéledtek, mi is hazafelé ballagtunk, szomorúan, szótlanul.

Már majdnem otthon voltunk mikor összenéztem Tibivel és elmosolyogtunk. Szinte egyszerre kérdeztük egymástól: "Mond, te mire gondoltál?" Kiderült hogy mindketten ugyanarra gondoltunk: vajon Dege bácsi be fogja vésetni a Miklós sírkővére hogy: "Itt nyugszik egy jó borivó magyar gyermek"?

A választ sohasem tudtuk meg, pedig könnyen megkaphattuk volna. Csak ki kellett volna sétálni a temetőbe és megkeresni Miklós sírját. De ezt nem tettük meg soha. Nem mintha fizikailag nehezünkre esett volna. Egyszerűen azért mert sohasem tudtunk megbékülni a gondolattal hogy Miklós barátunk már nincs az élők között.

Notita autobiografica

M-am nascut in 1940 la Cluj. Copilaria si adolescenta mi-am petrecut-o la Turda. Acolo am facut si liceul. Pe urma am ajuns la Universitatea din Timisoara, la facultatea de matematica si fizica, pe care am absolvit-o in 1964. In acelasi an am emigrat in Israel, cu familia (parintii si sora) si ne-am stabilit la Petach-Tikva, 15 km est de Tel-Aviv.

Am fost profesor de matematica, statistica si cercetare operationala la Colegiul Tehnologic al Universitatii din Tel-Aviv; in paralel, am fost profesor de matematica si la Institutul Pedagogic (cu profil tehnologic) din Tel-Aviv. In anul 2006 am iesit la pensie. Sunt casatorit si am doi baieti: Michael si Amir si doua nepoate: Inbal si Shira.

Am inceput sa-mi scriu amintirile in urma cu doi ani. De fapt, cartea nu e organizata pe capitole, ci pe "cicluri". Primele doua cicluri, intitulate respectiv: "Amintiri din Turda" si "Amintiri din Timisoara" sunt scrise in limba romana. Ciclul al treilea, intitulat "Tordai emlekek" e scris in limba maghiara. Ultimul ciclu, intitulat "Zichronot" e scris in limba ebraica (ivrit). Decembrie 2011

http://ro.wikipedia.org/wiki/Evreii_din_Turda